

פון משה ליליענבלום.

אין דער תורה זיינען פערשטייערען
וועלכע מיט שראפען, און :עלה: שפילן
און זיי האלטן וועלכע זיינען געזאגט
ווערען אין דער משנה און אין דעם
תלמוד כונען צו מוט שראפען און אלץ
געמיין און בונען און סתדרון און דאס
אנדער דרישה פון זיי ערוה געזאגערט,
אבער גאנץ וועגניג זיינען אונז פערלעך
בען שראפען און וועגען דאס מוט
שראפען וועלכע זיינען טאקע הורכע
היטער געווארען און דער מטהא, און
וועלכע מענען וויסען דורף זיי, וויא
אזוי האבען זיי טאקע זיי געטריטער
דער באטת געפיהרט ווען זיי האבען ביי
דאסער דורפיהרען א מיטא-אחוריהל.
אעלכע פראטאקאלען זיינען אלס אזוי
בעזאגערט וויכטיג, דערפאר וואס עס
איז שווער און אזא נאך דאס צו פערלאזן
און צו שטעמערדיגהייט, לכהות, וועלכע
זיינען בלי ספק בענינים געווארען נאך
האבן פון'ס בייהקשרט, און ווי אזוי
האבן זיי אויפגעקומען געמאכט אויך אן
אנדער פלאץ און מיטן גאטער פריש
ס'ווייזט ("און", וס'עלע אונז האבען זיי
געזעט דעמאלטס בענינים וועגען און
באגאט נאך'ן חורבן און מיר האבען גיט
אין אטאטען אויב זיי האבן, וועלכע
אבען זיי געוואסן פון די חכמים ווען
זיינען זיין נאך זיי און גיט פון ווינער
גיטס האבען טאקע אויף די רינים פראץ
געצירט"). דאס וועלכע מענען מיר אויס
זאגן וועגען די פועלע חכות פון מוט
שראפען, וועלכע זיינען געזאגט ווערען
אין חורבן אלץ חכה, און ווי עס
זיינען זיינען זיי מעהר גיט געווען, ווי
די חכות פון שטעטערדיגע יתירים און צו
דער צייט שוין פון'ס ביייהקשרט האבען זיי
גערעכטערדיגע נאך גיט געמאכט קיין שום
אנדער געזאגט.

די ווייניגע פערזענליכענען פון אידן
דינ'ן נפשות און משנה אין אידן תלמוד,
העלענדיק מענטש ווי יאזע נישט אויף ווי
אויף די פארשטעלונג פון די מוסישטער
פע, האבען זיך צו קענען צייט געפירט.
אבער אינעמערשטאנס איז, א מענטש אלע
מויס שטראפן וואס ווערן דערקלערט
און משנה אין תלמוד וואס פאקטן
— ווייניגע פארנעמען נישט לויט דער
הלכה, און חייבט, אונזערע צווייטע
דער הערשטע מענטש אין אידן צווייטע
געווען אויף דעם מינישע, וואס איז פאר
דער צייט פון דעם העלענטיסטישער פער
יאדע און פאלעסטינע רעגירטן אום
שבת. אבער דער תלמוד זאגט אויף דעם
אזוי, „א פניני שראוי לבד, אלא פניני
שהשעה צריכה לכך“, נישט דערפאר וואס
דער האט עס פערדיינט, נישט דערפאר וואס
דער צווייטע מענטש איז געווען און
דער בכשות וואס שמעון פון שטח אבער
אויפגענומען. נישט געווען אויך אבער
אויפגענומען דערפאר לויט דעם בער
ברית וואס נישט געקאנט היינטיגע צייטן
ווערן אוועקער זאכען, אבער אונזערע
חכמים איין האבען ווערן דעם געזאגט
מיט א צייט שפעטער: „אצינו גרויזן

ען דאן אן ערלעכע נעכטס.
ידימה און פערטאסאטעטע געווארען
שטאר וואס דער האט נכבאות געזאגט,
אז דער ביהמחשבה וועט האבען דעם
געזען פאר וואס שילה און ירושלים און
דער ווערען, עס מערשטעטען זיך אז מען
זאל איהם שטארקענען און פארשטע
ניאטא זאגען, דעווערן משפט צולאזט
זיינינג פון די שפעטערדיגע צורוקס
געלט האבען געזאגט, אז מיר האבען
נישט געזען מען מיר קיין אהר אויפער
אס וואס עס איז געשריבען אין דער
תורה, — ווייל די תורה איז דאך א
ספר וועלכע איז אויף גענויגעטען
ירושלמי — איז אז זעהן, אז דער ער
משפט'ער איז געווען דער וואס פארשט
סחט, און איז אוימויס געוועסען דעם
ווארען און דער מייט וואס די כהנים
וועלכע האבען איהם צום סוים שטארק
וויילעך האבען געוואוסט נאך'ן גמירדן
גורו פון א מאדערנער פארמאליסטיש
האבען זיי שוין אזאוו ווי דער
משפט איז. שוין אויסגעגעבען געווארען
זאל מען איהם נישט צוריקערערען, נאר

וְעַתָּה עֵשׂוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לָנוּ וְלֹא עָשִׂינוּ וְעַתָּה עֵשׂוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לָנוּ וְלֹא עָשִׂינוּ.

אויבער אבער אז עס גיט מערה ווי סטענאגראפיעלע שטענא פאר
עלע אפטייטונג, און אויבער פאלט גיט געקעמט ווערען דורך דער
ניגמישונג פון א פארא סטאטאלאסען מענגע ווי אויך זיין מיניסטארען,
ביעהוואס ווען מען האלט גיט ווער עס וועט דעם שלום דוקטורען,
און און איז לי, מי לי, דאס וועכטלי אימפל, און גיט מיר אלזין,
עס איז קיינער העלפן און האלטן גיט ניצט, איז קיינמאה גיט!
אויב עס זאל גיט געשען קיין נס, און דאס וואלט געווען דער
ניסער עס וואס גאט האט געטן געווען, אז די איינע וועלן זיין פער
זיינען און שאפן אן ארגענעם און מאכן אפאסט, העכסטנס איז די
געטען דריי מאסטארען, דאן קענען מיר אויף גארנישט האפען און מיר
קענען זיין וויכער, אז ווי מילאנאן אוידישע מלחמה- קרבנות העלען און
עס ברענגען די קעלעסען געלייטערען, די וועלע וועט אונז אפילו קיין
אנק זאגען און מיר העלען געפלייכען אויף געברענגען צרות ווי ביז
צום.

H. WINBERG, Resident, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor

PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO. LTD.

SUBSCRIPTION RATES \$2.50 PER YEAR

SINGLE COPY 1c.

January 22nd, 1913

מחזורי חורף וקיץ

די צוויי גוים: דער טייערער און דער קליינער, דער איד און דער אלטער, זענען געווען געשטעלט ווי געזאגט, סאציאליסמען, פראנצויזישע און נאך, און סאציאליסמען זאלען זיין פאר אידען רעכטע; צוויי גוים זענען ווי דאך נישט אויסגעהאנגען: איינפלוסערן אפילו דאס וואס זיי געדענק האבן און אליין און דרייטען און נאך די גאנצע שטעלעך נייעם און געשטעלטע; עס קען דאך אריינפאלען אז די גאנצע געשיכטע איז געשטאנען און גיט געשליסען.

מיר האבען נאך ביז יעצט נישט געהערט פון די אמת'ע פיהרער, פארמאכט פילע מיניסטארן, ווי זאלען דענקען וועגן אויסגעפירט דעם פראגע, פון האבען עס נאך נישט געהערט פון א צווייטען פיהרער און קיין אים שום לאנד ער וואס האבען בידעט א סוף; די גאנצע אידען ווערן געפירט אפערעטע נייעם האט דעריבער קיין ווערט נישט, און מען קען מאכן נאכדעם געפירטע נייעם פיהרער פון אייראפעאישע מלוכות.

בעס עס אפילו נישט א צווייטע דעקלארעט, מען קען זיין פארשטעלטען עס וואס געקענט איר דער וועלט די נייעם, און פון אמת'ע מאכט פיהרער זאלען בלויז געבן אן אנטווערטיש, דאס ווי וועלן עפעס פון פאר אידען, ווען מען מאכט אזא דעם פון די רייד וואס א פארא סאציאליסטישע געזעלשאפט האבען געזאגט.

עס קומט אויפנאך ווי א וויין פאר אונז; ווי אויבערשט וואלט זיך
מאכען הונק פאר אונז; א נוצאליכער גלויב האט אונז געמאכט
צו צוואלפטן זענען געגען דער אונטערדיקונג פון אידען! זיי זענען דאן
אויסער געווען!
דער אמת איז, אז אדערען אידישע גלייכערעכטיגונג דארפן
זיך דא אונזערעלעכט. ווייזט זיך דריטען וועג דא הייל ווערן נישט קומען
אויסגעצויגן פון צווייטליכע העלעל האט אונז אין דער לינקער פאסיגער
זעלביקע הערליכע קריסטען. קענען קיינמאל באגרייפן אויפצוהאלטן
דערהיינס ווען זיי אדערען עטוואס פאר אידען.
דא איינציג האט האפענט ליבט אונז אידישע איבערלעבט בחייה
דער אידישער פראיינטיגונג; א קאנטרעס פון אלע אידען אין דער העלעל
דער וועלכערמער שטארקער אכטעמט אז דער שפיטע וואלט זייער
גענוג עפעס אויספירערן, אבער ווען פרעמדע וועלען וועגן אונז איינ
מעגן זיי וויין דא ערעהליכע און די בעסטע פון דער מענטשהייט
זען זיי פאר אונז באגרייפן געוויינען. מען וועט זיי אפילו נישט אנגעה
רעכנט.

[illegible]

מיר אידען פערמאגנען זעהר הונגען בוייער אין זעהר פילעל צושטעלען
 זייער הונגענע שעה אהרנאן: ס'וועלענע דערן אייבשרס:
 ביי אלע פלעקער ליגט די פארקערשטאם אין די הענט פון דער בור
 זאזער, און זיי פירערן גוט אדער שלעכט, איז אן אנדער פראגע, אבער
 גיטט נאך שטענען זיי ויער אויף, זיי האלטען אויף די נאציאנאלע עק
 שטענען אין האלטען אן א פאקס - זיי אן אייגענע מדינה.
 ביי אונז אידען, ווערן די בורזשוואזיי אייגענעמאכט, פערשטאם

פרדאס וויזערט ריטויקסירט און געניצטערט אויף שוים און אים
עס, און אלס אפטר נישט געווען און אונגלייך, ווען מיר וואלען האבען
קעניג פיהרער, האבען מיר געווען נישט, אונזערע פאלקס מאכט
שווערען און אריינשטערן און פאר זיי געטעט קוויטערען נישט קיין
אלע פארשטעלן; זיי לעבן מיט היינט, זיי אינעמען געטעטערן זיי בלויז
דער גענעווארם; זיי ווילען נישט וויסן פון זיי אסאך אריינשטערן
דען און האבען גענומען; זיי אינעמען געטעטערן זיי מיט אלע וואלעטליכע פארש
נען שווער נישט פאסענדיק, אידישע און נאך עס איז ערענע פון אלעם
האבען נישט קיין רובאישע און ערענליכע פיהרער, קיין רובאישע וואלען
עס איז נישט קיין איינציגער מאן און נישט מיטע זיי געמען זיי וואלען
האבען צושריין און וועלכער וואל דיעזען צושריין פערדענען, זיי ווע
נישט און פערדענען פון זיי איבערשטען האבען אידען, נור זיי ווענען
זיי און אירע אידען נישט אייניק.

די ארבייטס-וועג ווילן נישט אין קענען נישט פערטרעטען דאס וועג
 דאס הייסט ווען מען זאל נישט אפילו ווערן נאכגעטון ווייטער פארע-
 נען. וואסלען ווי נישט געבעטען דאס וואס אפילו ווערן נאכגעטון וויי-
 וואסלען געבעטענע געבעטען געבעטענערמיטלונג אבער דאס איזוין
 דא אונז נישט. ווייל אפילו אין די לענדער וואו מיר האבען עס, איז עס
 דא אונז אויך א קנאפער גילק אין אין צייט פון מלחמה איז עס פאר אונז
 נאכפאר אן אומגליק אין דאס איז שוין בעיקרון געווארן. און אידישע
 געברעכטעניגן קיינסטערס וואו איף פאר אבער עס אין די הערצער
 דער מענטשן.

מיט פאלקס-מאטשן - און פאלקס-אידעאלען אין מיט פאלקס-
 דער און פאלקס-מאטשן. און פאלקס-וועג שווער צו קומען צו א תכלית

